

Side 9-etymologien: Krukker og hoveder

Olander, Thomas

Published in:
Maal & Mæle

Publication date:
2020

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Olander, T. (2020). Side 9-etymologien: Krukker og hoveder. *Maal & Mæle*, 41(1), 9.

Side 9-etymologien:

Krukker og hoveder

Man plejer at sige at betegnelser for kropsdele hører til de mest konservative dele af ordforrådet, altså de dele der sjældnest skiftes ud med nye ord. Og danske ord som *hjerter*, *næse*, *øje* og *øre* har da været i sproget så langt tilbage vi kan se (rundt regnet 6000 år). Også *hoved* kan spores i hvert fald et par tusind år tilbage i tiden, og det har beslægtede former i de andre germanske sprog, fx svensk *huvud*, islandsk *höfuð*, engelsk *head*, nederlandsk *hoofd* og gotisk *haubīþ*.

Men hvad med tysk *Kopf*? Det er etymologisk ganske ubeslægtet med de andre germanske ord for ›hoved‹, men nedstammer fra et ord der i old- og middelhøjtysk betød ›kop‹ eller ›krukke‹ og faktisk er det samme ord som vores *kop*. Oprindeligt har ordet nok været brugt som et slangudtryk for ›hoved‹, men siden har det bidt sig fast som den almindelige måde at betegne hovedet på. Det ældre ord for ›hoved‹, *Haupt*, findes nu frem for alt i overført betydning som førsteled i sammensætninger, fx *Hauptbahnhof* ›hovedbanegård‹.

For os der bare siger *hoved* som vi altid har gjort, kan det virke lidt fjollet at bruge et ord for ›krukke‹ i stedet. Men sjovt nok er tyskerne ikke de eneste der har valgt den løsning. I nogle romanske sprog er man gået væk fra at bruge det ellers udmærkede latinske ord *caput* ›hoved‹, og de almindelige

ord for ›hoved‹ i italiensk og fransk, *testa* og *tête*, kan føres tilbage til et latinsk ord *testa*, der betyder ... ja, ›krukke‹. (Her vil jeg parentetisk minde om at fransk *tête* fremviser regelmæssigt svind af *s* mellem vokal og konsonant, hvilket angives af cirkumflexen over det første *e*; jf. ord som *côte* fra *costa*).

Det latinske ord for ›hoved‹, *caput*, er bevaret i både italiensk og fransk, som henholdsvis *capo* og *chef* (bemærk også udviklingen af *c* til *ch* foran oprindeligt *a* i fransk). Men parallelt med udviklingen i tysk bruges disse ord ofte overført i betydningen ›overhoved‹ eller, ja, ›chef‹.

Det har åbenbart virket helt naturligt for visse af vores sydlige medeuropæere at omtale hovedet som »krukken«, mens vi i Udkantseuropa har holdt os til traditionerne og bevaret det gamle ord.

TO